

รูปแบบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง*

A MODEL OF ACADEMIC ADMINISTRATION AT PRAPARIYATTIDHAMMASCHOOLS PALI STUDIES IN LOWER NORTHERN PROVINCES

พระครูสิริสุธรรมวงศ์ (เดิมพงศ์ มาตย์นอก)

Prakru Sirisudhamvong (Tuempong Matrnongk)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Sawan Campus, Thailand

E-mail: worrakrit6994@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการ และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ขั้นตอนที่ใช้คือ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน ใช้แบบสัมภาษณ์ และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา 2) สร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน โดยการจัดการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา 3) ประเมินรูปแบบ จากผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการสำนักเรียนและผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมิน 4 ด้าน คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่และค่าร้อยละ ผลการวิจัย 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการพบว่าทุกภาคโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน โดยยึดกฎกติกาของแม่กองบาลีสนามหลวงเป็นหลัก มีเพิ่มเติมเรียนภาคคำมากกว่าที่อื่น 2) การสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการ พบว่า 2.1) รูปแบบด้านหลักสูตร เป็นหลักสูตร ตามนโยบายของแม่กองสนามหลวง ควรเพิ่มเนื้อหาเสริมทุกระดับที่สอน 2.2) รูปแบบด้านกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นไปตามนโยบายของสำนักเรียนควรเพิ่มการเรียนเป็นภาคคำ 2.3) รูปแบบด้านผู้สอน เจ้าสำนักเรียนเป็นผู้กำกับ ควรเน้นทักษะการสอนการถ่ายทอดของผู้สอนเป็นหลัก 2.4) รูปแบบด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน นอกจากงบประมาณที่รัฐบาลจัดให้ ทางสำนักเรียนควรขอรับการบริจาคจากพุทธศาสนิกชนเพิ่มเติม 2.5) รูปแบบด้านการวัดผลประเมินผล ยึดกฎระเบียบแม่กองบาลีสนามหลวง ควรพิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการควบคุมการสอบบาลีที่มีประสบการณ์สูง และ 3) ผลการ

* Received 26 March 2020; Revised 25 April 2020; Accepted 28 April 2020

ประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการ พบว่า ผลการประเมินทั้ง 4 ด้าน ทั้ง 5 รูปแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้ประเมินแม้จะมีทั้งภายในและภายนอก และ เข้าใจบริบทการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การบริหาร, งานวิชาการ, สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, ภาคเหนือ

Abstract

The objectives of the research were: 1) to study the state of the academic administration 2) to make the academic administration model and 3) to evaluate the academic administration model of Phrapariyattidhamma schools, Pali Studies, in Lower Northern Provinces. The 1 st step was to study the state of the academic administration from 20 Key Informants by using the Semi-structured Interview and the content analysis. The 2nd step was to make the academic administration model from 9 experts by Focus Group Discussion and the content analysis. Moreover, the 3rd step was to evaluate the academic administration model from 10 school administrators in Phrapariyattidhamma schools, Pali Studies, by using the evaluation form in 4 aspects: accuracy, suitability, possibility, and utilization. The statistics used Frequency and Percentage. The research found that 1) Study of the conditions of academic administration found that both the northern region and other regions in general are not different. Because based on the rules of the Pali Sanctuary of Sanam Luang There is only focus on evening classes more than anywhere else. 2) The result of creating the academic administration model found that 2.1) The curriculum is a curriculum in accordance with the policies of Sanam Luang, but should add additional content at all levels. 2.2) The teaching and learning activities In accordance with the school's policy, should study in the evening. 3) Teacher style the principal is the director. Should emphasize teaching skills, the transfer of teachers, 2.4) the model of teaching support factors Aside from the budget that the government provides The school should request additional donations from Buddhists. 2.5) Evaluation form Seize the rules of Mae Bali Pali Sanam Luang Should consider the Pali Examination Committee with high experience. And 3) The results of the evaluation of academic administration found that the evaluation of all 4 aspects in all 5 formats in the overall level was at the highest level. This is because the assessors, although both internal

and external But understands the context of learning the Pali Scripture department.

Keyword: Administration, Academic, Phrapariyattidhamma Schools Pali Studies Lower Northern

บทนำ

การศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งในที่นี้หมายถึง พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์วิเสส รวมทั้งโยชนาที่เป็นภาษาบาลี ปัจจุบันได้แปลเป็นภาษาไทยในการศึกษาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พระไตรปิฎกฉบับแปลเป็นภาษาไทยมีมากขึ้น ภาษาบาลีลดความสำคัญลง การศึกษาพระธรรมวินัยกับการศึกษาภาษาบาลียังมีความจำเป็นในการสืบค้นคำสอนทางพระพุทธศาสนาจากต้นฉบับภาษาบาลี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติในการศึกษาสร้างคนในชาติให้มีคุณภาพให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม และมีความสำคัญต่อสถาบันศาสนาในการมีบทบาทหน้าที่จัดการศึกษา กำหนดให้มีการจัดการศึกษา ตามกฎหมายพระธรรมนูญ ฉบับที่ 23 พ.ศ. 2541 ในมาตรา 5 และมาตรา 12 บัญญัติให้สถาบันศาสนามีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดในกระทรวง จึงเป็นภารกิจที่สำคัญของพระสงฆ์สถาบันพระพุทธศาสนาสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมหาเถรสมาคม กระทรวงศึกษาธิการจึงออกกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2546 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ซึ่งระบบการจัดการศึกษาของพระสงฆ์ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 แผนก คือ พระปริยัติธรรมแผนกธรรม พระปริยัติธรรมแผนกบาลี พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นระบบที่มีการเรียนการสอนมาเป็นเวลานาน ไม่ได้มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้สำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษาต่าง ๆ โดยเฉพาะสำนักศาสนศึกษาในต่างจังหวัด ต้องประสบปัญหาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในด้านหลักสูตร ด้านการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านปัจจัยการสนับสนุนการเรียนการสอน และด้านการวัดการประเมินผล ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไม่เป็นไปตามที่สำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวงได้วางมาตรฐานทางการศึกษาไว้ รวมทั้งในปัจจุบันนี้ จากผลการวิจัย ยังได้พบว่า พระภิกษุสามเณรนิยมเข้าศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามากขึ้น การศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลีจึงได้รับความสนใจน้อยลง และยังได้รับการวิจารณ์ทั้งจากพระสงฆ์และฆราวาสว่าเป็นระบบการศึกษาที่ล้าหลัง ไม่สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน และไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิตพระสงฆ์ที่มีคุณภาพได้ (พระมหาสุข สุขวิโร (มีนุช), 2550)

การศึกษาของสงฆ์มีมาเนิ่นนาน ตั้งแต่สมัยพุทธกาลเมื่อครั้งที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์ชีพอยู่ การศึกษาของพระสงฆ์ฝ่ายคันถธุระเป็นการศึกษาพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ส่วนการศึกษาของพระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระเป็นการฝึกปฏิบัติกรรมฐาน ซึ่งเป็นเครื่องมือหรืออุบายในการฝึกหัดจิตใจให้สะอาดผ่องแผ้วปราศจากกิเลสทั้งปวง นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาของพระสงฆ์เป็นการจัดการศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม เน้นไปที่การศึกษาภาษาบาลีหรือภาษาสันสกฤต ซึ่งเป็นภาษาหลักในการจารึกลงในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก รวมทั้งอรรถกถา และฎีกา เป็นต้น ด้วยเหตุที่ภาษาบาลี เป็นภาษาที่ใช้จารึกคำสอนในพระพุทธศาสนา (พระมหาศักรินทร์ ศศพินทุรักษ์, 2515)

ปัญหาหลักของการบริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทยคือการบริหารจัดการศึกษา โดยไม่มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้บริหารจึงต้องมียุทธศาสตร์ในการบริหารและพัฒนาในเรื่องของการศึกษาและในด้านอื่นๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนในสำนักเรียนประสบความสำเร็จ สำนักเรียนใดที่มีผู้นำหรือผู้บริหารทางการศึกษาที่ดี มีรูปแบบที่ดีในการบริหาร ผลสัมฤทธิ์ก็มักจะออกมาดี ในทางตรงกันข้าม หากสำนักเรียนใดที่มีผู้นำหรือผู้บริหารทางการศึกษาไม่ให้ความสนใจหรือไร้กลยุทธ์ในการบริหารแล้ว ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาก็มักจะออกมาไม่ดีด้วยเช่นเดียวกัน

ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เพื่อให้ทราบถึงสภาพการบริหารวิชาการและรูปแบบการบริหารวิชาการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้โดยครอบคลุมในประเด็นต่างๆ ที่จะช่วยให้ได้แนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้เป็นมาตรฐานและเกิดความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวิธีดำเนินการโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน โดยการจัดการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นร่างรูปแบบและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง จากผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการสำนักเรียนและผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จำนวน 10 รูป/คน จำนวน 3 จังหวัด คือ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร และจังหวัดนครสวรรค์ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมินที่ถามความเหมาะสมใน 4 ด้าน คือ โดยประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดภาคเหนือตอนล่างโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านหลักสูตร เป็นหลักสูตรที่แม่กองบาลีสนามหลวงกำหนดเป็นแนวทางการเรียนไว้ ตามนโยบายของแม่กองสนามหลวง ทำตามโครงสร้างที่ให้มา 2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน การเรียนการสอน เป็นไปตามนโยบายของสำนักเรียน เป็นภาระหน้าที่ของอาจารย์ใหญ่จะเป็นผู้นำเสนอการสนับสนุนการเรียนการสอนต่อเจ้าสำนักเรียน 3) ด้านผู้สอน การแต่งตั้งครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ เป็นภาระหน้าที่ของอาจารย์ใหญ่จะเป็นผู้นำเสนอรายงานต่อเจ้าสำนักเรียนขอความอนุเคราะห์ให้เจ้าสำนักเรียนได้พิจารณาให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ เข้ามาทำงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม 4) ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ความเพียงพอของงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้กับสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสำหรับบริหารจัดการและตอบแทนบุคลากรยังมีน้อยมาก ควรมีแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทั่วไป รัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณมากขึ้น 5) ด้านการวัดผลประเมินผล การวัดผลประเมินผลครั้งใหญ่ ทางแม่กองบาลีสนามหลวง จะพิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการควบคุม

การสอบบาลีทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กำหนดวันเวลา/เดือน/ปี สถานที่สอบให้เป็นไปตามกฎระเบียบ

2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยมีรูปแบบย่อย 5 ด้านประกอบด้วย

2.1 การบริหารหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ ได้แก่ 1) พอใจหลักสูตรที่แม่กองบาลีกำหนด 2) พอใจในการจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมกับเวลาเรียน 3) พอใจในการจัดทำหลักสูตรให้เข้าใจง่าย 4) พอใจจัดทำหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน 5) พอใจจุดมุ่งหมายในการเรียนที่ชัดเจน 6) พอใจในการเรียนเพื่อสร้างคนให้มีคุณธรรมและจริยธรรม ด้านวิริยะ ได้แก่ 1) หลักสูตรเน้นการจำมากผู้เรียนต้องขยันหมั่นเพียร 2) พยายามเพิ่มวิชาการทางโลกเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างหลากหลาย ด้านจิตตะ ได้แก่ 1) หลักสูตรโบราณที่เก่าเกินไปต้องพิจารณาเอาใจใส่ให้มาก 2) เนื้อหาเยอะเกินไปเข้าใจยากต้องเอาใจใส่ให้มาก 3) เวลาเรียนมีน้อยต้องใส่ใจมาก และ 4) หลักสูตรมีเนื้อหาหนักต้องใส่ใจในการทอ้งไวยากรด้านวิมังสา ได้แก่ 1) เป็นหลักสูตรเฉพาะต้องพิจารณากลับกรอง 2) เวลาเรียนมีน้อยต้องให้ความสนใจกลับกรองให้มากและ 3) หลักสูตรสืบทอดกันมานานขาดการปรับปรุงต้องพิจารณาไตร่ตรองเพื่อการพัฒนาให้ดีขึ้น

2.2 การบริหารกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ ได้แก่ 1) ดำเนินการเรียนการสอนเป็นไปตามกฎระเบียบ 2) ผู้สอนมีความศรัทธาเลื่อมใสในกิจกรรมการเรียน 3) นักเรียนมีความรักพระศาสนา 4) สอนให้เข้าใจมากกว่าการเรียนแบบท่องจำ 5) ให้ผู้เรียนมีความพอใจและร่วมกิจกรรม 6) กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามนโยบายของสำนักเรียน ด้านวิริยะ ได้แก่ 1) ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและมีความรับผิดชอบ 2) ผู้สอนขยันหาความรู้และมีความแตกฉาน 3) ผู้สอนทำตัวขยันหมั่นเพียรเป็นต้นแบบเป็นตัวอย่างที่ดีได้ 4) นักเรียนนำแนวทางด้านความขยันไปเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติได้ ด้านจิตตะ ได้แก่ 1) กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตร 2) ผู้สอนใส่ใจในการถ่ายทอด มีทักษะ มีความ มีความชำนาญ 3) ผู้สอนใส่ใจในการสอน บรรยาย แปล มุ่งให้ผู้เรียนท่องจำ 4) ใส่ใจในการทำแผนการสอนที่ดี ด้านวิมังสา ได้แก่ 1) ผู้สอนพิจารณาและเน้นการสอนภาษาไทย กับวิชาภาษาบาลีให้สัมพันธ์กัน 2) พิจารณาสื่อที่สามารถนำมาใช้สอนได้ 3) พิจารณาวิธีการสอนที่สนุกสนาน 4) แผนการพิจารณากลับกรองอาจารย์สอนเป็นหน้าที่อาจารย์ใหญ่

2.3 การบริหารด้านผู้สอนตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ ได้แก่ 1) ครูต้องพึงพอใจและศรัทธาตั้งใจจริงที่จะดำรงพระพุทธศาสนา 2) ครูที่ได้รับการคัดเลือกสอนต้องมีความพึงพอใจของเจ้าสำนัก 3) ครูพอใจที่จะทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้เรียน ด้านวิริยะ ได้แก่ 1) ครูต้องมีความสามารถพยายามเทศและสอนได้ 2) ครูต้องมีความขยันหมั่นเพียรในการวางแผนการสอน 3) ครูต้องเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียรพัฒนาตนเองให้ได้เปรียญธรรมสูง ๆ

4) พิจารณาคำตอบแทนให้ครูตามความขยันหมั่นเพียร ด้านจิตตะ ได้แก่ 1) ครูต้องใส่ใจในการกำกับการท่องหนังสือ การอ่านหนังสือ 2) ครูต้องได้รับการใส่ใจเรื่องยกย่องในที่ประชุมสงฆ์ 3) ครูต้องมุ่งที่จะพัฒนาตนให้มีความรู้แตกฉาน มีความเข้าใจภาษาบาลีอย่างแท้จริง 4) ครูต้องใส่ใจในความรักในการสอน 5) ประเมินผู้สอนเป็นระยะ ๆ ด้านวิมังสา ได้แก่ 1) พิจารณากลั่นกรองในการแต่งตั้งผู้สอนตามกฎระเบียบของสำนักเรียน 2) พิจารณากลั่นกรองในการแต่งตั้งครูอาจารย์ ผู้สอนตามคุณวุฒิ วัยวุฒิ การศึกษา พรรษา 3) พิจารณากลั่นกรองครูที่สอนที่มีความมุ่งมั่นในการสอน 4) พิจารณาการพัฒนาครูด้วยการอบรมการสอนด้านเทคนิค และทักษะภาษา

2.4 การบริหารด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ ได้แก่ 1) พอใจงบประมาณจากรัฐ 2) พอใจงบประมาณจากอบต. 3) พอใจงบประมาณจาก อบจ. 4) พอใจงบประมาณจากสำนักเรียน 5) พอใจงบประมาณที่รับบริจาคจากสังคม ชุมชน 6) พอใจบรรษัทบริจาคจากญาติพี่น้องของพระ ด้านวิริยะ ได้แก่ 1) พยายามแสวงหางบประมาณจากแหล่งต่าง ๆ เพิ่มด้านจิตตะ ได้แก่ 1) ใส่ใจในการติดตามทวงถามงบประมาณ 2) ใส่ใจในการหางบประมาณจากแหล่งต่าง ๆ เพิ่มเติมด้านวิมังสา ได้แก่ 1) พิจารณากลั่นกรองการใช้งบประมาณให้คุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด 2) พิจารณากลั่นกรองงบประมาณที่ได้รับและการใช้งบประมาณว่าเป็นไปตามระเบียบหรือไม่

2.5 การบริหารด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ ได้แก่ 1) ผู้เรียนรู้และพอใจเกณฑ์วิธีการวัดผลและประเมินผลของแม่กองบาลี 2) พอใจในวิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย 3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการวัดผลและประเมินผลที่ผู้เรียนพอใจ ด้านวิริยะ ได้แก่ 1) การวัดผลต้องวัดถึงความอดสาหะของผู้เรียน 2) เพิ่มเวลาในการสอนซ่อมเสริมให้มาก ด้านจิตตะ ได้แก่ 1) ใส่ใจในการทดสอบหลาย ๆ ด้านด้วยการทดสอบความรู้ สังเกตการณ์ร่วมกิจกรรม 2) ใส่ใจในการวัดผลความจำ ความเข้าใจ และวัดการคิดวิเคราะห์ 3) เอาใจใส่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกข้อสอบ 4) เน้นให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ครูด้านวัดผลและประเมินผล ด้านวิมังสา ได้แก่ 1) พิจารณาปรับปรุงเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลโดยมุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้พระธรรม ไปกับการเรียนรู้บาลี 2) พิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการตรวจข้อสอบ 3) พิจารณากลั่นกรองการจัดทำกฎระเบียบของแม่กองบาลี 4) พิจารณากลั่นกรองหลักเกณฑ์วัดผลจากสภาพจริงมิใช่ข้อสอบอย่างเดียว

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการทางวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ทั้ง 5 ด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ด้านหลักสูตร ความถูกต้อง ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเหมาะสม ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ค่าร้อยละ เท่ากับ 96.66 อยู่ในระดับดีมาก ประโยชน์ ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก

3.2 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ความถูกต้อง ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเหมาะสม ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ค่าร้อยละ เท่ากับ 96.66 อยู่ในระดับดีมาก ประโยชน์ ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก

3.3 รูปแบบด้านผู้สอน ความถูกต้อง ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเหมาะสม ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ค่าร้อยละ เท่ากับ 96.66 อยู่ในระดับดีมาก ประโยชน์ ค่าร้อยละ เท่ากับ 96.66 อยู่ในระดับดีมาก

3.4 ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียน ความถูกต้อง ค่าร้อยละ เท่ากับ 93.33 อยู่ในระดับดีมาก ความเหมาะสม ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ประโยชน์ ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก

3.5 ด้านการวัดและประเมินผล ความถูกต้อง ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเหมาะสม ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ค่าร้อยละ เท่ากับ 96.66 อยู่ในระดับดีมาก ประโยชน์ ค่าร้อยละ เท่ากับ 96.66 อยู่ในระดับดีมาก

อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง พบว่า สภาพรูปแบบการบริหารงาน ที่มีการบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารงานด้านบุคลากร การบริหารงานด้านงบประมาณ การบริหารงานด้านผู้เรียน การบริหารงานด้านชุมชนและ การบริหารงานทั่วไป และมีภาระงานอีกมากที่สอดคล้องกัน รวมทั้งหลักสูตรพระปริยัติธรรมมีการกำหนดหลักสูตรให้ชัดเจน มีการกำหนดระยะเวลาการศึกษาแต่ละหลักสูตรไว้ชัดเจน เนื้อหาวิชาเอื้ออำนวยต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาของหลักสูตรกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีผู้เรียนน้อย อีกทั้งใช้เทคโนโลยีมาช่วยสอน การวัดผลได้เป็นอย่างดีโดยการกำกับดูแลของอาจารย์ผู้สอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เรียนปัจจุบันต้องการเพิ่มพูนความรู้และการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าในการศึกษาด้านพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และเพื่อความเข้าใจในพระธรรมที่ถ่องแท้ สำนักเรียนมีความต้องการที่จะให้ปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาวิชาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ตได้ มีกำกับการทบทวนหนังสือ มีการดูหนังสือสอดคล้องกับงานเขียนของ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกายที่ กล่าวว่า ธัมมปัทมฐกถาเป็นตำราที่พระภิกษุสามเณรในประเทศไทย นิยมใช้เป็นหลักสูตรการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีมากที่สุดคือ ใช้ในระดับ ประโยค 1 - 2 ถึงเปรียญธรรม 6 และใช้เป็นแบบเรียนทั้งวิชาแปล แต่งและวิชา สัมพันธ์ไทยและ (สำนักเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย, 2558) และยังสอดคล้องกับ

งานวิจัยพระมหาสุข สุขวีโร (มีนุช) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์: ศึกษากรณีพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” (พระมหาสุข สุขวีโร (มีนุช), 2550) อีกทั้งสอดคล้องกับงานเขียนของอินตา ศิริวรรณ และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ ได้ศึกษาการศึกษาแนวทางการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในปัจจุบัน มีรูปแบบและพื้นฐานการจัดการศึกษามาตั้งแต่ครั้งสมัยรัชกาลที่ 2 คือ เป็นการศึกษา ที่เน้นการสอบวัดผลความรู้ หรือที่เรียกว่าสอบบาลีสนามหลวงเป็นหลัก โดยมีแม่กองบาลี สนามหลวง เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดการสอบพร้อมกันทั่วประเทศ ส่วนการเรียนการสอนนั้น จะอยู่ที่ผู้เรียนหรือแต่ละสำนักเรียนจะดำเนินการโดยมีเจ้าสำนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการทั้ง การเรียนการสอนการจัดการเรื่องสถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน ผู้สอน และงบประมาณในการ ดำเนินการ (อินตา ศิริวรรณ และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, 2558) และสอดคล้องกับงานเขียนของพระมหาสมพงษ์ เกษานุช และคณะ ที่บอกว่า มีการศึกษารูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 (พระมหาสมพงษ์ เกษานุช และคณะ, 2561) และยังสอดคล้องกับบทความวิจัยของพระมหานิกุล ฐานุตโตโร (ศรีราช) ที่ได้ศึกษาประสิทธิผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 (พระมหานิกุล ฐานุตโตโร (ศรีราช), 2561)

2. รูปแบบด้านหลักสูตร เป็นหลักสูตร ตามนโยบายของแม่กองสนามหลวงแต่ควรเพิ่มเนื้อหาเสริมทุกระดับที่สอน รูปแบบด้านกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นไปตามนโยบายของสำนักเรียนควรเพิ่มการเรียนเป็นภาคค่ำ รูปแบบด้านผู้สอน อาจารย์ใหญ่เป็นผู้นำเสนอรายงานต่อเจ้าสำนักเรียน ควรเน้นทักษะการสอนการถ่ายทอดของผู้สอนเป็นหลัก รูปแบบด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน นอกจากงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้ ทางสำนักเรียนควรขอรับการบริจาคจากพุทธศาสนิกชนเพิ่มเติม รูปแบบด้านการวัดผลประเมินผล ยึดกฎระเบียบแม่กองบาลีสนามหลวง ควรพิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการควบคุมการสอบบาลีที่มีประสิทธิภาพสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรที่ใช้เรียนนั้นยังคงเป็นตำราเดิมที่สืบทอดกันมาด้วยกระบวนการที่เน้นให้ความศักดิ์สิทธิ์ในระบบกลไกต่างๆ ไม่มีการเสนอเปลี่ยนตำราเรียนมาจนถึงปัจจุบัน บ่งบอกถึงความเคารพและนับถือในพระอรหันตศาสดาจารย์ผู้นิพนธ์ตำราเป็นอย่างมากโดยเฉพาะพระพุทธโฆษาจารย์และพระสิริมังคลาจารย์ และยังสอดคล้องกับงานเขียนของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ที่ต้องการชี้ชัดให้เห็นรูปแบบในปัจจุบัน (ธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2555) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปริยัติธรรมมาร ฐานวโร (ทิพมาลา) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูสอนบาลี ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดร้อยเอ็ด (พระครูปริยัติธรรมมาร ฐานวโร (ทิพมาลา), 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของมงคลชัย ศรีสะอาดที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานสำนักเรียน

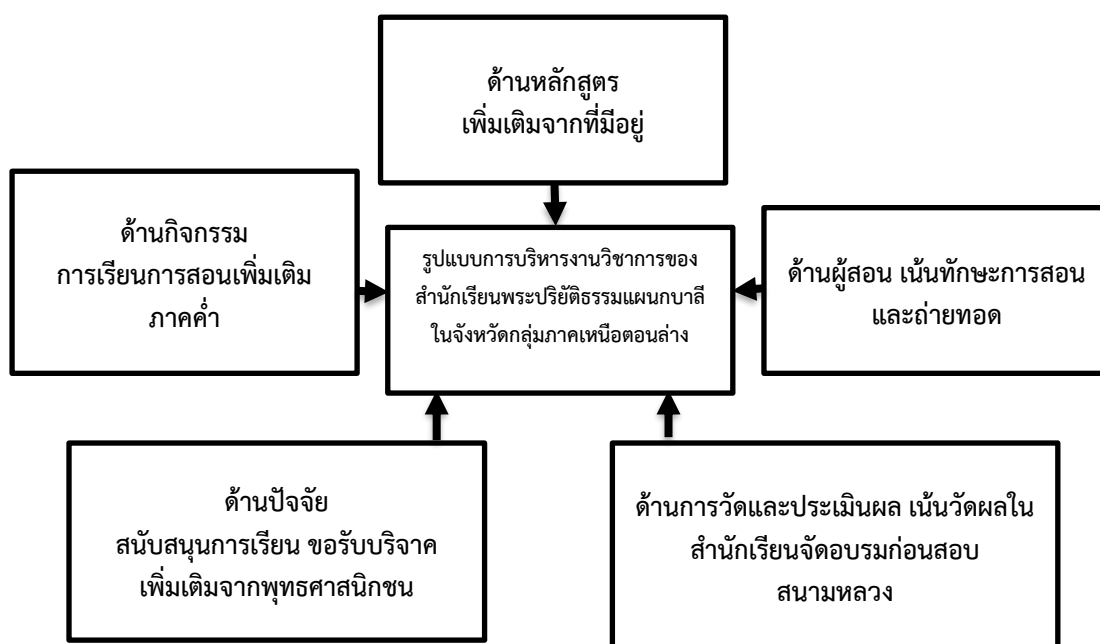

พระปริยัติธรรม แผนกธรรม - แผนกบาลี ผลการวิจัย พบว่า มีรูปแบบการบริหารงานเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องได้แก่ การบริหารงานด้านวิชาการ (มงคลชัย ศรีสะอาด, 2555)

3. การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการทางวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ผลการประเมินรูปแบบ ผลการประเมินจึงออกมาอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดทำรูปแบบการบริหารจัดการทางวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิแล้วแต่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ในรูปการบริหารจัดการทางวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี รวมถึงการบูรณาการแนวคิดจากการสนทนากลุ่มมาสังเคราะห์รวมเป็นรูปแบบ สอดคล้องกับงานวิจัยมงคลชัย ศรีสะอาด ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารงานสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม - แผนกบาลี ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการของการบริหารงานสำนักพระปริยัติธรรมแผนกธรรม - แผนกบาลี ในด้านของการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากรและด้านการบริหารงานทั่วไป ส่วนความต้องการของการบริหารงานสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม - แผนกบาลี มีความต้องการรูปแบบในระดับมาก โดยมีรูปแบบการบริหารงาน ประกอบด้วย 6 ด้าน ในที่นี้ได้แก่ ด้านการบริหารงานด้านวิชาการ (มงคลชัย ศรีสะอาด, 2555)

องค์ความรู้ใหม่

จากการการศึกษาโดยกระบวนการระเบียบวิธีวิจัยทั้งหมดผู้วิจัยจึงได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเป็นรูปแบบดังนี้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. **ด้านหลักสูตร** เป็นเนื้อหาในรายวิชาแต่ละชั้นที่ผู้เรียนจะต้องเรียนต้องสอบและแบบเรียนที่ต้องเรียนรู้ตั้งแต่ประโยค 1 - 2 ถึงเปรียญธรรม 9 ประโยค เพื่อให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดการเรียนรู้พัฒนาตนเองให้มีคุณภาพในด้านการทรงจำที่แม่นยำและเป็นไปตามหลักบาลีไวยากรณ์

2. **ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน** เป็นกิจกรรมที่เน้นประสบการณ์เป็นหลัก มีหลักการว่าการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ ประสบการณ์ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจึงมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ การสอนด้วยวิธีการท่องจำก่อนและนำไปสู่การพัฒนาความเข้าใจจนเกิดทักษะในภายหลัง

3. **ด้านผู้สอน** เป็นพระภิกษุและสามเณรหรือฆราวาสผู้ทำหน้าที่สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในสำนักเรียนหรือสำนักศาสนศึกษาเมืองที่กำหนดว่า ต้องเป็นมหาเปรียญ มีวุฒิจบเปรียญธรรม 3 ขึ้นไป และต้องผ่านการอบรมหลักสูตรการฝึกหัดครูสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของกองบาลีสนามหลวง

4. **ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน** เป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารที่จะสนับสนุน และกำกับดูแล ด้านกำลังคน กำลังเงิน อุปกรณ์ และสิ่งจำเป็นต่าง ๆ ในงานด้านวิชาการเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นและบรรลุความมุ่งหมายที่วางไว้เพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้สอนและผู้เรียนสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. **ด้านการวัดผลและประเมินผล** เป็นการดำเนินการตามระเบียบของแม่กองบาลีมีคณะกรรมการตรวจสอบวัดผลจากสภาพจริงในวัน เวลาและสถานที่กำหนด แต่ทางสำนักเรียนเน้นการทดสอบความรู้ เพิ่มเติมทุกสัปดาห์

ข้อเสนอแนะ ผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในสำนักเรียนต่าง ๆ ควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการในด้านต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้เรียนบาลีในปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาการบริหารไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและบริบทภายในสำนักเรียนของตน ควรศึกษากลยุทธ์เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา เพื่อนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยการเข้ารับการอบรม สัมมนา เป็นต้น และควรศึกษาดูงานในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น เพื่อนำไปเปรียบเทียบและประยุกต์ใช้ในสำนักเรียนตนเองอย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) (พ.ศ. 2553) พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

- ธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). พุทธธรรมฉบับปรับปรุงขยาย. (พิมพ์ในโอกาสพุทธธรรมประดิษฐาน 26 ศตวรรษกาล). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปริยัติธรรมมากร ฐานวโร (ทิพมาลา). (2558). สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูสอนบาลี ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.
- พระมหานิกธ ฐานุตโตโร (ศรีราช). (2561). ประสิทธิภาพการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศกรินทร์ ศศพินทุรักษ์. (2515). หลักควรจำบาลีไวยากรณ์. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียงจางเจริญ.
- พระมหาสมพงษ์ เกษานุช และคณะ. (2561). รูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 18(1), 1-12.
- พระมหาสุข สุขวิโร (มินุช). (2550). ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ : ศึกษากรณีพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มงคลชัย ศรีสะอาด. (2555). รูปแบบการบริหารงานสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-แผนกบาลี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย. (2558). ธรรมบทภาค 8 แปลโดยพยัญชนะ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียงเพียรเพื่อพุทธศาสน์.
- อินตา ศิริวรรณ และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ. (2558). การศึกษาแนวทางพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 2(2), 10-23.